

werd gebracht, of het exegetisch juist en in overeenstemming met vraag 47 en het daartoe betreffende antwoord van den Heidelbergischen Catechismus is, dat op Matth. 28:19 rechtstreeks gegrond wordt het steeds blijvende van het ambt worde nader onderzocht.

4. In het formulier worde opgenomen, dat de Dienaar zijn huis wel moet regeren.

5. De verklaring: „In den naam des Heeren verleen ik u de macht en het recht, het Woord en de Sacramenten te bedienen en de schapen van den Goeden Herder te wijden“ of eene van soortgelijke strekking niet op te nemen, wijl deze in de kerken groote bezwaren ontmoet, of zal ontmoeten, en ook niet noodzakelijk kan worden geacht.

6. In de eerste vraag kome de oude uitdrukking voor „of gij „gevoelt“ in uw hart“ en worde niet door een andere vervangen.

7. In de vragen worde niet van de dienaren instemming met de belijdenis gevraagd, omdat dit voor den kerkeraad en de classis door de onderteekening van de formulieren geschiedt en kerkrechtelijk daar thuis hoort.

KRONIEK.

Marcellus Emants. †

Emants is dood. Ongetwijfeld was hij iemand van betekenis. Van Couperus heeft hij in meer dan één opzicht zeer verschillend. En toch heeft hij met den schrijver van „Noodlot“ ook heel wat gemeen had. Zelf vertelt hij in een gesprek met E. d'Oliveira (de mannen van '80 aan het woord, bl. 128 v.), van zijn ervaringen als onbezoldigd biechtvader in verband met zijn boek: „Een nagelaten bekentenis“. Ik laat hem zelf aan het woord:

„Laat ik nu eens vertellen van mijn boek: „Een nagelaten bekentenis“. Dat is de geschiedenis van een dégenéré, die eindigt met zijn vrouw te vermoorden. Het boek begint met de woorden: ik heb mijn vrouw vermoord; en dan ontwikkelt hij zijn levensgeschiedenis: hoe hij tot die daad is gekomen... Dat boek is, als je wilt, pessimistisch... Het is... de man doorkeken tot in zijn binnenste: gekken hoe hij tot zoo'n ellendige daad komt. En nu kunt u niet weten, hoeveel brieven ik heb gekregen van menschen, die zeggen: ik ben net zoo. Nog geen drie maanden geleden kreeg ik een brief uit Amsterdam: U weet niet hoe dankbaar ik ben, dat ik dat boek heb gelezen. Ook kreeg ik een brief van een dame, die had een neef, en die neef was ook zoo. Of ik een vereeniging wou stichten, die dergelijke dégenérés onder haar hoede nam en door het leven leidde. Dat was natuurlijk niets voor mij... Maar aan den anderen kant hoorde ik van een dame, die had daar haar eigen man in herkend, en die man had zichzelf herkend en nu kwamen al die zenuwverschijnselen weer bij 'm terug. Tusschen twee haakjes: die man was heelmaal niet mijn model geweest. Maar dat ziet u nu wel in: van een eigenlijk bepaalde werking van een boek kun je moeilijk spreken: dat hangt zooveel af van je individuen...“

Misschien, dat d'Oliveira het gezien heeft. Maar ieder ander ziet het nog niet. Want wie zal uitmaken, dat hij den laatsten man de zenuwverschijnselen terugkwamen en dat ze bij de anderen niet zijn opgekomen of uit hun sluimering opgewekt? Een uiting van dezen biechtvader lijkt zelf wat op een biecht, al gaat het niet van harte. En bij zulk een absolute, door den biechtvader zichzelf toegezegd, blijft er plaats voor de vraag, of dichters als deze dan zóó weinig rekenen met een door hen zelf gegeven levensbeschouwing, als wanneer b.v. Emants in „Lilith“ Adam zeggen laat:

„Verkeere in haat des menschen koele vriendschap!
Losse in een enklen snellen brand van driften
Het lange leven op, en siervo 'lijft
Waarin die gloed verdooft!“

Zoo raast de orkaan.

Dien eens der wellust blik, door haat geprikkeld,
In 'tweek gemood van d'eersten mensch ontstak.
Uit Adams mond, en als hij zwijmeldronken
Aan Eva's blanken boezem nederzigt
Valt op hun hoofden uit demonen-handen,
Een regen neer van donkre violieren,
De geurige bloemen aan den dood gewijd.

Want wie bedenkt, dat Adam, in dit gedicht, als hij Eva omhelst, meent de Andere te bezitten, die vindt de belijdenis van de „degeneratie“ behalve op Emants' correspondenten ook op zijn niet-correspondenten toegepast. Ze wordt bij Emants algemeen, ze wordt tot noodlot. En in zulk een gedachtenreeks blijft voor Emants en de zijnen de vraag actueel, of het boek, als sociale daad niet in andere gevallen dan van Barbusse is te veroordeelen. Voor ons is in deze uittaling van den overleden auteur een bevestiging te meer van de diepe kloof tusschen hen en ons. Gedegegerden wekken, en dan de geurige „bloemen uit demonenhanden“ opvangen, en dan na de wellustbelijdenis in de schepping van een figuur als Lilith van een poging tot behoud zeggen tot wie ze vraagt: „dat is natuurlijk niets voor mij...“ het is wel symbolisch en het is helaas ook typeerend voor onzen tijd en onzen modernen mensch.

Vrije Universiteit II.

Nijmegen is nu ook zijn (Roomsche) Vrije Uni-

8. Het formulier voor Misionaire Dienaren des Woords worde in gelijken zin herzien als dat van de Dienaren des Woords en dit formulier worde dan opgenomen in den bundel onzer formulieren.

9. Wat betreft het „Formulier om te bevestigen de Ouderlingen en de Diakenen“.

1. De verhouding van den raad der kerk en de gemeente worde nauwkeurig omschreven, b.v. in dezer voege: „Als zoo lang vertegenwoordigen zij (n.l. de Dienaar des Woords en de ouderlingen) de geheele gemeente, door welke zij verkoren zijn om in den naam des Heeren geestelijk opzicht over haar te houden en haar opbouw te bevorderen.“

2. Onderzocht worde of het woord „voorzitter“ exegetisch juist wordt gebruikt, wanneer men er alleen de ouderlingen onder verstaat.

3. Bij de instelling van het ouderlingenaambt worde niet gezegd, dat de „ambtsdragers“, maar dat de „Dienaar des Woords met de Opzieners“ samen uitmaken den Raad der kerk.

4. De gedachte, dat de geloovigen ook barmhartigheid hebben te bewijzen aan hen, die niet tot de

versiteit rijk geworden. De Roomschen hebben de zaak natuurlijk goed voor elkaar. En er zijn heel wat goede, vriendelijke, troostelijke woorden gesproken bij de opening. Ja, 't is waar, de Roomschen hebben in het stuk van die vriendelijke woorden 't heel wat beter dan Dr. Kuyper en de zijnen, toen zij Vrije Universiteit no. 1 stichtten. Maar we kunnen er wel tegen en zijn heelmaal niet jaloersch. Want de druk gecompimenteerde Roomschen willen 't zelf wel weten, dat ze de eer van een uit eigen beginsel opkomende universiteit niet anders kunnen accepteren, dan door gelijktijdige erkenning dat Dr. Kuyper hun is voorgewees. Heeft niet 'n veertien dagen vóór de monumentale poort van Nijmegen's Vrije Universiteit opening, een van de achter die poort doceerende professoren de Vrije Universiteit van ons betiteld met den naam: „een monumentale poort voor de nieuwe periode“? Zoo was de V. U. van Dr. Kuyper een heel „jonge“ en heel „nienw“ daad. En als op het Roomsche feest Rome in de bloemen gezet wordt, ook door gereformeerden-schuwen, nu, dan krijgen wij toch ook een brokje van den feestdich mee. De buigingen van de verlichte heeren voor Dr. Kuyper kwamen wel wat laat, maar we hebben ze toch beleefd. Alle wegen leiden naar Rome, allo; maar er loopt ook een paadje van Nijmegen naar Amsterdam. En dat paadje, het is bewandeld door vele verlichten, in den jare 1923, zijnde het jaar, dat vele redenaars gekweekt heeft die in de schaduw van de niet-vrije universiteiten den volke kond doen de boodschap, dat Rome is het Beest. Ook van dat kritisch paadje zal wel een zijtakje loopen naar Amsterdam voor de bestokers van Nijmegen, als ze zich opmaken tot den strijd met... hum-hum-kogels. En het zal zijn als in de dagen van het weekblad Sem, Cham en Japhet. Toen aldaar in no. 11 „Sem“ betoogde, dat vrijheid wat anders is dan dat iedereen zijn gang maar kan gaan, toen brulde „Cham“ (ik kan 't niet helpen, lezer, dat 't wat raar klinkt): „Hou je bek, daar zie je wat Antirevolutionaire Principes die kerel heeft!“ Let op, dat de projectielen dan tegelijkertijd naar Nijmegen en naar Amsterdam zullen vliegen. Maar toch: Japhet zal wonen in de tent van Sem. En Cham blijft met Kanaän alleen. Niets nieuws onder de zon.

Het was voor Dr. Kuyper's gedachtenis een goede week.

Bollandismen en meer.

Ik weet, dat niemand onder ons met Bolland in zee zou willen gaan. Daarvoor was hem de kerk veel te weinig in tel. De legende, die hem een tijd lang in Leiden in de Gereformeerde Kerk een plaatsje toedicht aan den voet van een kansel, waarop een prediker stond, die zichzelf evenmin op dien kansel houden kon, als Bolland er onder, kan toch niets afnemen van het feit, dat Bolland een Gereformeerde Kerk nog minder vond dan een joodschen tempel. Want de tempel van Israël „was een slachthuis en geen leerhuis“, volgens zijn „Zuivere rede“. En de Geref. Kerk is wel geen abattoir, maar ze is ook geen leerhuis. „Wie“, aldus Bolland — wie zijn bieftuk eet en zijn glaasje wijn drinkt, is niet de ware godsdienstige“.

Maar toch geloof ik, dat heel wat van onze menschen graag eens een college van Bolland zouden bezocht hebben. En, dat wou ik nu even zeggen: daarvoor is nu de gelegenheid. Dezer dagen kwam uit: „Wijsbegeerte van den Godsdienst, bewerkt naar dictaten, geschriften en brieven van G. J. P. J. Bolland door G. W. Wolhuis. (Leiden, A. H. Adriani). Neen ik zal niet het voorbeeld van mijn vriend Dr. Waterink volgen, die vroeger in het Geref. Th. Tijdschr. gezellige, maar tegenwoordig degelijke kronieken geeft. Want dan vermindert ook mijn kans op belangstelling. Ik wil alleen maar herinneren, dat we hier met den onvervalschten Bolland kunnen kennis maken. Hoor maar eens enkele van zijn hier gegeven „Bollandismen“: Allereerst een, dat tegen mij gekeerd is (en tegen U, die dit mocht lezen): We zien op allerlei gebied een uitwendigheid van beschaving, een zelfprostitutie van de élite, die zich overgeeft aan kran-

gemeente behooren, worde in het formulier uitgedrukt. 5. In het formulier worde met een enkel woord ook gewezen op den plicht der dankbaarheid van de armen jegens den Heere, die de harten gewillig heeft gemaakt.

6. Een formulier van dankbetuiging aan de uitredende ouderlingen en diakenen verdient geen aanbeveling.

C. Wat betreft het „Formulier om den Huwelijken Staat voor de Gemeente van Christus te bevestigen“.

1. Er schuilt eenige waarheid in het oordeel van de classis Rotterdam „dat het ontwerp Huwelijksformulier, ofschoon de weglatingen zeker toe te juichen zijn, evenwel, wat de invoegingen betreft, een ernstige tweeslachtigheid van taal en stijl vertoont en daardoor veel van de gewenschte warmte en stichting inloet“.

2. Het is niet wenschelijk de vermelding van tegenwoordig en kruis, dat den gehuwden vanwege de zonde overkomt, in den aanhef geheel voorop te zetten, hoewel ze in den aanhef zeer zeker op haar plaats is.

3. In den aanhef worde niet het woord „personen“

tenartikels: onder de streep (5). En dan voorts de volgende: De schrijver der Openbaring ziet in keizer Domitianus een theosophische incarnatie van Nero (18; maar dit is ook wijsheid zoo van „onder de streep“, K. S.). — Het groote publiek is het slechte publiek (23). — We zien tegenwoordig aan het werk de straffelooze misdadigheid der boosaardige gezwellen genaamd vakverenigingen, kankergezwellen... (24). — Als de wijsheid zoo algemeen werd als bakken en brouwen, zou de wereld te gronde gaan: wijs worden is ontgoocheld worden (32). — Tot Jan Alleman heeft Jezus in vertellingen gesproken, maar met de leerlingen alleen, heeft hij alles uitgelegd omtrent de eigenlijke leer. Want de taal van zuivere rede kan geen menigte stichten, die veel voelt en slecht begrijpt (35). — De theologie, die de wetenschap moet toepassen op de verbeelding, is daardoor voorbeschikt om zichzelf weg te praten (37). — Het is straatjongens-taal te smalen: „zijn dit nu de resultaten van zooveel eeuwen Christendom!“ (39). — Juist in de vrouwen schuilt allereerst een duivelin, die door de mannen moet worden ingehouden, terwijl de man een bruid is door zijn natuurlijk donkeren achtergrond, welke zich moet veredelen aan de vrouw (39). — Pervers is een natie, die zich niet meer laat bekeeren tot Jezus Christus en Zijn Vader (39). — De echt godsdienstige mensch is altijd fanaticus (45). — In Zuid-Italië kan men ezelijes zien met een stok tusschen de ooren, waaraan naar voren uitgestoken, een bos hooi hangt. En zoo'n ezelijes loopt dan maar al dat hooi achterna... Zulke ezelijes zijn wij allen (46). — Bekoorlijke wijsheid komt niet voor; men lette maar eens op de bezoekers van een filosofie-college! (47). — Volgens Schopenhauer behoort tot de groote hoop steeds één meer dan een ieder (ook Bolland??? K. S.) geloof (48). — De christelijke leer houdt het ware in op de wijze der ondoordachte voorstelling; zij is de malheid van de eeuwige waarheid (189). — De preek over den Heiligen Geest blijft de eierendans voor den predikant (335).

Zooveel woorden, zooveel twistpunten. Volkomen waar. Zelfs is er veel oppervlakkigheid in Bolland's vergelijkingen tusschen christelijke en andere religieuze motieven, en dan meestal nog wat gevaarlijker dan zijn vergissing, dat de Heid. Cat. Rome de hoer van Babel noemt. — Maar Bolland is nu eenmaal met al zijn vergissingen een man van grooten stijl. Aan het sterfbed van een dame, die nooit veel aan de waarheid schijnt „gedaan“ te hebben, staat hij en spreekt: „Mevrouw, God de Vader bestendigt, wat het bestendigen waard is. Wat God doet, is welgedaan“ (54).

En toen eens enkele hoorders grinnikten om zijn niet al te zuivere uitspraak van het Grieks, zei hij: „Ja, kinderen, je lacht... Als Plato mij hier kon hooren, dan zou hij zeggen: Heb ik daarvoor zoo aesthetisch geschreven...? Maar als hij jullie hoorde, dan zouden jullie onbestraft blijven, want Plato zou heelmaal niet merken, dat je Grieksch sprak“ (335).

Voor onze ontwikkelde lezers, die de levende stem van een groote, die tegen zich had, dat hij in een klein landje woonde, willen hooren, is deze uitgave een mooi bezit. Voor een theoloog staat het vol onzin, vol dwaze combinaties en onder-de-streep-getheologiseer. Maar — op elke bladzij is een genie aan 't woord. En wie in Bolland's werk leest met zijn geloof in de ziel, die zal dankbaar zijn, dat hij de vermoedelijke zinspeling op een overigens niet goed begrepen tekst uit de profetie (Zach. 14:7) niet behoeft te aanvaarden, als het heet: „De uil van Minerva vliegt uit in den avondstond; om den avond zal het licht zijn“. Al is deze opmerking van Hegel, de man van geloof zal, juist als hij Bolland worstelen ziet, danken, dat niet de filosofische uil hem den lichten avond, doch het profetisch woord hem het licht zelf doet opgaan, het licht, dat schijnt in de duisternis... totdat de dag aanlicht en de morgenster opgaat in het hart. De uil is er in den avond (bl. XI, 22). Maar de morgenster is er in den dageraad.

K. SCHILDER.

gebruikt, term dan
4. In d bevestigin
5. De wil een i
jegelijke
gave der
den opge
wjl het
6. De l
leven wo
gewerkt.
7. Het
omtrent c
man een
de Vrouw
Verdere b
raden. Wa
zult gij n
gehoorza
navolgen,
onderdan
gehoorza
8. De a
Want een
prezen wo
9. De
„De Vader
tot dezen
verbinde
zegen. An
en daarna
dat het h
10. Voor
king tot g
11. De
lijk in kor
12. De
Men za
punten de
zou hebbe
Op de
gronde kr
De Con
Vooral
Dienaren
bevestigin
mee.
En het
Synode vo
weten te

UIT H

Van der
deeling. De
naarsbond,
ik gaarne
hoor, voor
dende eisc
Hooggeael
Uw besel
mer van d
de intrekk
U onrechtv

II (20 D
Reformatie
wikkeling
Protestants
zaak hierva
en met nan
lare eenhe
hart, heelt
idealen ver
ruzalem, de
Toch verwe
in Luther
Op zichzelf
niet. Eer st
des levens
kunst in d
eenmaal zo
lingen en v
vergenoegen
edels gebod
te zijn me
gruppen, do
anderer hier
ochoog stij
wordt van

III (24 D
ter sprake
over bestaa
niet alleen
kan nooit
wikkeling u
worden gew
der wet Goe
dat als ong
den, alle v
aan de eer
waarbij we